

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, V. Váczi körút 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt —
Félévre 4 » —
Negyedévre 2 » —
Egyes szám áa 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Oross vérengzések. Verustól. — Wahrmann Mór. Irta: Szabolcsi Miksa. — A berlini konferencia. A sztárodubi zsidómészárlások. — Anthologia a klasszikus zsidó költőkből. Irja: Makai Emil. — Zsidó-magyar írók és tudósok. XXXV. (Dr. Kohut Adolf). Szerkeszti: Dr. Feleki Sándor. Arnsteiner ur háztüznézőben. Komper Lipót beszélye. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

Naptár:

Vasárnap (1891. november 1) **5652 Tisri** hó (30 napos) 30-ika. Ros-Chódes első napja.
Hétfő **Mar-Chesvan** hó 1-je. Ros-Chódes második napja. Kedd 2-ika. Szerda 3-ika. Csütörtök 4-ike. Péntek 5-ike. Szombat 6-ika. Hetiszidra: **Nocah**.
Haftorah: Jezsaiás 54. fejezete. (Ronni akoro . . .)

Orosz vérengzések.

Napilapjaink röviden emlékeztek meg az orosz vérengzésekről. Csak annyiban érdekelte mindegyiket, mint akármely 10 aranyos napi úr.

Naivság volna azt kívánni magyar napilaptól, hogy vezércikket írjon harmincz zsidó legyilkolásáról, mikor ugyanazon időben Coates jockey és társai tartják izgatottságban az egész művelt társadalmat totalisateur-szédelgéseikkel.

Természetes tehát, hogy Coates urnak elsőbbsége volt a vezércikkirók előtt. Mert ha szorosán vesszük, a művelt magyar társadalom rajtok csakugyan többet »vesztett«, mint azon az ismeretlen harmincz orosz zsidón. A sajtó azon része pedig, melynek nem annyira elvei, mint »tipp«-jei vannak, a közönség szószólója és vezére maradt a megpróbáltatás nehéz perczeiben. Az orosz barbarizmus megbélyegzésére nem juthatott idő Coates jockey miatt.

Tudvalevőleg az angolok inkább sportsmanek, mint a magyarok, de azért a Derby-verseny sem tartotta vissza London legelőkelőbbjeit annak idején a híres tiltakozó értekezleten való megjelenéstől. Nálunk pedig a tör-

vényhozás is szünetelt már — lóverseny miatt. Egyáltalán nem vehető tehát rosz néven, ha a nevezetes sportügy révén az emberszeretet és részvét szünetel Magyarországon. Azt írom, hogy szünetel; pedig alig volt még egyáltalán működésben.

A szerencsétlen orosz zsidók iránt legalább még nem igen fakadt részvét. A magyar írók és művészek készülődnek ugyan, de lesz-e vajjon foganatja az ő felhívásuknak?

A magyar társadalom felfogása óriási átalakulást szenvedett. A mérhetetlen gyűlölet melylyel az oroszok iránt viseltetett a nép, mintha apadna. Talán még meg is bocsájt szabadsága megrablójának, ha kikergeti a zsidókat.

Mert nemzetek gyűlölködhetnek egymás között, de mind közösen csak egyet gyűlölnék — a zsidót.

Mennyi vérnek, mennyi könnynek kell még elfolynia, hogy az államok és népek közös védelemben részesítsék a halálra üldözötteket?

A társadalom részvétlenségét, az államintéző diplomaták kegyetlen cinizmusát el fogja-e oszlatni a sztárodubi ártatlanok halálhörgése?

A magas politika le fog-e szállni piedadaltaljáról, hogy a sárba lökött áldozatokat — kik

közül nem egy idegen hatalom »védelme« alatt állt — megboszulja?

A nemzetközi részvét és emberszeretet fog e segínyt nyújtani a meggyilkoltak árváinak?

Az eddigiek meggyőztek bennünket, hogy az a közmondás: »segíts magadon és megsegít az isten« különösen csak a zsidóra áll. Eddig-élé csak nagybárára zsidók részesítették az üldözött zsidókat védelemben. Természetesen a pártfogás nem lehetett nagyon hathatós.

A politikai intervenczió helyett, mit ki kellett volna eszközölnie, egy legmélyebb alázattal megfogalmazott kiáltvány volt az, mivel a kitelepítő bizottság, melynek áldásos működése különben a népek hálájára méltó, a csárnak kegyetlenkedéseire válaszolt. Ily körülmények közt nem csoda, hogy a miveletlen parasztnép felbátorodva és felbátorítva megrohanta a már ugyis agyonrendszabályozott zsidókat és mintegy rendőri fedezet alatt életükre tört.

Itt és minden alkalommal saját magukra voltak utalva a zsidók. És itt is úgy viselték magukat, mint rendesen. »A városon kívül levő mezőre menekültek, legalább, hogy életüket megmentsék« — írják a lapok. Épp úgy mint *Kor-fuban*, hol szintén több ezer zsidó minden ellenállást, sőt minden jogos önvédelmet félrevetve, hagyta magát bántalmaztatni.

De nem! »Egy fiatal zsidó ott állt ablakában mikor a tömeg megrohanta házát. Baljával magához ölelte nejét, jobbában pedig revolvvert tartott. S amikor a vad horda be akart törni a kapun, a zsidó lőtt. Hat lövés dördült el és mindegyik lövés leterített egyet a támadók közül!«

Hősként kellene ez ifjut ünnepelni, ki megmutatta hitsorsosainak, hogy kellett volna családjaikat megvédelmezniök.

De azon zsidók e gyászos esetben épp olyan magatartást tanusítottak, mint amilyen politikai magatartásuk van a szabadság sáncaiba bevett zsidóknak egyéb országokban. Hányszor, midőn már elérkezett a komoly védelem pillanata, »vonulnak ki a zsidók a mezőkre«, hogy csak fegyverhez, a jogos önvédelem fegyveréhez nyulniok ne kelljen.

Hányszor forgott már a mi parlamentünk-

ben is a zsidóság életerdeke szóban, de képviselő hitsorsosaink »kivonultak a mezőre« (értsd *buffet*). És társadalmunkban hányszor szorult védelemre uton-utfelen sértett felekezetünk, de »kivonultak vezéreink a mezőre.«

A starodubi hős esete jó példa lehet az egész zsidóságnak általában. Juttassa eszünkbe, hogy őseink voltak Jeruzsalem híres védelmezői.

Budapest, 1891. október 29-én.

Verus.

Wahrmann Mór.

A budapesti kereskedelmi és ipar-kamara elnökévé történt megválasztatása alkalmából.

»Mondd oh rabbi — szölt egyik tanítványa nagy Hillelhez — mit kell tennem, hogy elnyerjem az emberek tiszteletét, mely után oly nagyon vágyódom?«

»Azt — válaszolt a böles — hogy ne vágyódjál utána,«

Mert különös valami ám az a tisztelet. »Szökik az elől, ki utána rohan, de utána fut annak, ki előle menekül.«

Ez utóbbi midrasbeli szentenciát választotta értesülésünk szerint Wahrmann Mór jelszavául.

Reich Ignác (értem a »Beth-El« szerzőjét) könyve 3. kötetében azt állítja ugyan, hogy ezt e latin mondást: »Mihi res, non me rebus submittere, conor*» tette volna meg jeligéjeül, lehet, hogy jó Reich bátyánknak igaza is van, de mindenesetre áll az, hogy az idézett rabbinikus mondást, minthacsak Wahrmannra szabta volna szerzője.

Nem ismerek embert, ki kevesebbet törődne az emberek itéletével, a nézetekkel, miket ténykedése, nyilatkozata kelt; nem ismerek embert, ki oly éppenséggel semmi sulyt ne helyezne tisztségre, állásra, — de egyszersmind alig ismerek embert, kit diszesnél diszesebb állással, tisztséggel annyira elhalmozának, mondhatni üldöznének, mint éppen *Wahrmann* Mórt. —

Az emberek e tekintethen olyanok, mint bizonyos szerelmesek, kik csak azok után sóvárognak, kik irántuk teljesen közönyösek.

Igaz, hogy a tisztelet után való nem vágyódás egymaga nem qualificatio még arra, hogy az illetőnek a tisztelet utána iramodjék; Wahrmann Mórtan azonban különben is a legnagyobb mértékben vannak meg mindazon kellékek, melyek őt a ráruházott állásokra és tisztségekre egyenesen praedestinálják.

* Oda törekszem, hogy a viszonyokat magamnak és ne magamat a viszonyoknak vessem alá

Hideg vér, vas akarat, átható ész, ritka körültekintés, nagy tudás, csodás emlékezőtehetség és páratlan szorgalom.

S épp azért, mert a tisztelet után nem vágyódik: a tisztségekben csak a ráháruló kötelességeket látja, és minthogy azt, mit kötelességének tart, ritka lelkiismerettel teljesíti is, és mert az ügyet, melyet egyszer magáévá tett, minden tehetségeivel fel is emeli, virulásra is juttatja, csak természetes, hogy a legfontosabb állásokat oly örömezt ruházzák reá tisztelői. Wahrmann vezérsége, ha vállalatról van szó, biztos sikerét, vagy ha intézmény élére áll, annak határozott felvirágzását jelenti.

A nélkül, hogy akár Tisza Kálmán, akár Wekerle Sándor érdemeit hajszálnyival is rövidíteni akarnók, konstatálnunk kell, hogy az ország pénzügyeinek javulásában Wahrmannnak, mint a legfontosabb képviselőházi bizottság, a pénzügyi bizottság elnökének, tekintélyes része van. Egy pillantás a helyreáll tegensulyra az állami háztartásban megmutatja, miképpen tölti be Wahrmann Mór ezen ép oly diszes, mint nagyfontosságú állását, mely politikai és nemzetgazdasági horderejének szempontjából nézve, nem egy tekintetben felér ministeri állással.

Wahrmann Mór elnöke a pesti izraelita hitközségnek, a mely vezetése alatt oly minta-testületté vált, hogy annak a leghatalmasabb hasonló intézmények csodálattal adóznak. Nem csak nevét adta kölesön, de a szó legszorosabb értelmében *vezeti* a hitközséget. Irat nem hagyja el a hitközségi hivatalt, melyet meg nem vizsgált, jelentősebb lépés nem tétetik, melyet meg nem fontolt volna. Még nem maradt el előjárósági üléstől; pontossága üdvös példát szolgáltat a hivatalnokai karnak, buzgalma utánczást szül még azokban a körökben is, melyek azelőtt alig merték bevallani maguknak, hogy még zsidók, és a melyek most meleg érdeklődést tanusítanak felekezeti ügyeink iránt. Wahrmann regeneratora az általa vezetett hitközségnek, melynek ideje javát szenteli.

Elnöke a »Lloyd« társaságnak, mely virágzik, mint kevés testület e hazában; elnöke a Ganz-féle vasöntő részvénytársaságnak; alapítója és igazgatósági tagja a Magyar Jelzalog és Hitelbanknak; elnöke a Pannonia-gőzmalom társaságnak, elnöke a kereskedelmi akadémia intézőbizottságának; igazgatósági tagja a Pénzváltó és Leszámítoló banknak és a Magyar sörfőzőtársulatnak; városi képviselő; börtanácsos; mióta országgyűlési képviselő, évről-évre tagja a delegációnak és folyó hó 27-ike óta *egyhangúlag megválasztott elnöke az ország első kereskedelmi és iparkamarájának.*

Természetes, hogy e lajstrom teljességre igényt nem tarthat. Egy barátunk, ki Wahrmann összes kisebb-nagyobb tisztségét tréfás versbe foglalva, előttünk eldekklamálta, teljes tíz percig szavalt, de oly gyors tempóban, hogy ez idő alatt ötször állott el a lélekzete.

Az emberekről Wahrmannnak nem valami kedvező nézete van és ha különben sem mondható optimistának, az emberekről való philosophiája egyenesen pessimista. Innen zárkózottsága, hideg, kimért magaviselete, éles, sokszor kiméletlen, de mindig szellettől szikrázó megjegyzései; de innen az is, hogy népszerű ember a szokásos értelemben nem volt és ilyen népszerűség valószínűleg nem is lesz soha. Meghajolnak hatalmas esze, páratlan tehetségei előtt; keresik tanácsát a legfontosabb állami kérdésekben, mint hitközségi vagy magánügyekben, de a popularitás csalóka sugaraiban nem sütkérezhetik.

Az emberek itéletéről miképp gondolkodik, arra egy régebbi marienbadi epizód vet erős világot, mely sokat megmagyaráz e nem éppen könnyen definiálható, oly sok tekintetben ellentmondó jellemben.

Wahrmann az említett fürdőhelyen rendezett estélyen két kis költeményt szavalt el. Az elsőt mint a magáét mutatta be, a másikat egy ismeretlen német költőnek mondotta. Saját versét a társaság frenetikus tapsal fogadta, el voltak ragadtatva tartalmától, formai szépségétől; az ismeretlen költőről csak azt konstatálták, hogy nagyon szépen volt — *eladva*. »Ah bocsánat! — szolt ekkor Wahrmann — épp most jut eszembe, hogy a második költemény *Geibelnek, a nagy német költőnek egyik legszebb verse*, melyhez az enyém úgy viszonylik, mint a lőre a tokajához.

Ne adj az emberek itéletére — ez látszik elvének lenni — mert az rendesen vagy üres, gondolat nélküli, vagy hamis, hazug, hizelgéssel, csalással tele.

*

Wahrmann Mór egy régi és előkelő magyar rabbi családból származik és anyai részről rokonságban van számos, most is hivatalban lévő, tekintélyes és kevés bé tekintélyes orthodox rabbival. Nagyatyja, R. Wahrmann Izrael első papja volt a pesti izr. hitközségnek, melynek 1794-től 1826-ig volt lelkipásztora. Nagy vallásossága és talmudikus tudománya mellett nem zárkozott el a kor követelményei elől sem, amit az a tény is bizonyít, hogy Pesten az első nyilvános zsidó iskolát (1814-ben az Orczy-féle házban) ő hivta életbe, legtöbb vidéki kollegái nagy rémületére, kik a »Remár Schül« (Normalschule) által veszélyeztetve látták a vallást és igazhitűséget. Fiai voltak: Dávid József, elébb wischnitzzi, aztán nagyváradi rabbi, Mayer Wolf és Ezekiel kereskedők, Jehuda, pesti rabbiülnök és Ábrahám Salamon, ki híres kántor volt. (Utóbbi, ki ma 98 éves, az egyetlen, ki Pest első főrabbiájának fiai közül még életben van.)

Hajdanában a gazdag zsidó családapa, ha a sors leányokkal áldotta meg, főtőrekvését és legnagyobb büszkeségét abba helyezte, hogy a zsidó tudományokban kiváló ifjakat választott ki magának vejekül. A tudós bachur ilyen házasság után sokszor jeles és

körmönfont kereskedővé vált, de legtöbbje megmaradt a talmud mellett és Izraelnek híres rabbijává lett.

Weisz Izsák, gorlitzei (Galiziában) gazdag gyáros korának ilyen irigyelt embere volt. Mert két leánya számára két nagyhirű magyarországi rabbi fiait sikerült férjekül megszereznie. Az egyik leánya ugyanis neje lett a Rabbi Szófer Mósé, a halhatatlan pozsonyi rabbidinasztia megalapítója fiának és későbbi utódjának: Rabbi Szófer Ábrahám Sámuel Benjáminnak; a másik Wahrmann Izrael pesti főrabbi egyik fiához, Mayer Wolfhoz ment feleségül.

Weisz Reginára tán szóról-szóra ráillett Salamon királynak az »Ésesz Chajil« (hős asszony)-ról zengett felséges ódája. Messze földön nem volt párja akár szépségben, akár lelki tulajdonságokban. Férje, Mayer Wolf az volt, mit akkoriban »Schönggeist«-nak mondtak. Olvasta a talmudot, olvasta Cicerót és különösen szerette a zsidó templomi énekeket, miket folyton dudolt, de kereskedőnek biz ő nem született. Aki szépen kérte, annak biztosíték nélkül adta az ipja által Pesten számára berendezett nagy vászonüzlet árúit, és ha vevője szomorú hangon panaszkodott előtte, elengedte neki a fizetést.

Neje, ki felismerte az ilyen viszonyok közt fenyegető veszedelmet, magához ragadta a férje által neki szívesen átengedett vezetést és az üzletnek ő lett a lelke, gyarapítója, mindene.

A ritka asszony e mellett gyermekei nevelését is nagy gonddal, egy bölcs áttekintésével vezette. Különösen az 1832-ben*) (február 29-én) született Mórítz fiára, kiben korán ismerte fel a nagy észet, a gyors felfogást, nagy figyelmet fordított és melléje a legkiválóbb nevelőket és óraadókat szegődttette, kiket mondhatni pazarul fizetett, mert — mint mondá — »legjobban az ilyen befektetések szoktak jövedelmezni.«

Egy ilyen óraadó zavarta meg egy ízben a kis Mórítz és két hasonkorú társának játékát. Mórítz nagyon szerette a két kis fiút, kik épp oly okosak és épp oly szorgalmasak voltak, mint ő, és azért nagyon zokon vette, midőn idősebbik testvérnéje, Amál, (Pollák Bernát, bécsi nagykereskedő neje) odaszólt a fiuknak, hogy: most már menjetek haza, mert jön a franczia tanár, Mórítzknak órát kell vennie. Jelen volt anyja észrevette a rossz hatást, mit ezen szavak fiára és két kis társára tettek, ezért leányát megfedte és a két szegény szomszédgyermeket biztatta, hogy csak maradjanak és tanuljanak ők is Mórítzcal francziául és ha jól viselik magukat, ha a Mórítzcal együtt szorgalmasak lesznek, akkor meg fogja nekik engedni, hogy az angol

*) Az »Országgyűlési új almanach« tévesen az 1828. évet mondja W. születési évének. Az 1833-ban összeállított »Konkscription sämmtlicher Israeliten der kön. Freystadt Pesth« (252. lap, 1382. családszám) Wahrmann Mórítzot mint 2 éves gyermeket említi.

a latin, a zongora és egyéb tárgyak tanításánál is jelen lehessenek. Az naptól fogva sok időn át együtt tanult a 3 fiú, mi bizonyára csak előnyére vált Mórítzknak, mert az egyik fiút úgy hívták, hogy Falk Miksa, (ma a Pester Lloyd nagynevű szerkesztője), a másikat Lévi (Levin) Jakab, a budapesti kereskedelmi akadémia nemrég elhunyt igazgatója. Különös, hogy szegénysorsu két tanuló társa az idők folyamán otthagyták a zsidóságot, míg gazdag társuk hű és odaadó fia maradt felekezetének. Keresd az anyai befolyást.

Mórítz iskolát nem látogatott, de annál többet tanult. Vizsgáit mindig kitüntetéssel tette le az evangélikus gimnázium tanárai előtt és kitüntetéssel vizsgázott volna a héber tudományokból is, ha erre nézve létezett volna fórum. Wahrmannak ugyanis nem mindennapi zsidó ismeretei vannak, melyeket már mint felnőtt ember is gyarapított és gyarapítja még mai napig tudása körét, úgy, hogy ritka tárgy, melybe alaposan be nem hatolt volna, azonkívül, hogy 5 európai nyelvet, tökéletesen elsajátított és a klasszikus irodalomban mint kevés tanár jártas.

A praktikus kereskedés terén korán tüntethette ki magát, különben nem bizta volna meg édesanyja még alig 16 éves korában fontos ügyletek lebonyolításával — galicziai kundschaftoknál. Körmönfont ellenfelekkel támadtak itt bajai, de szerencsésen vitt keresztül mindent és anyja, a mig üzletének Galicziával összeköttetései voltak, de hogy küldött volna mást agyafurt földiehez.

Még nagyon fiatal volt, mikor atyja üzlettársának fogadta és azóta a cég »Wahrmann és fia« nevére szólott; a később elsőrendű bankházzá vált céget a lipótvárosi képviselő még a mai napig sem töröltette, (pietásból?) dacára annak, hogy az üzlet tényleg rég megszűnt létezni.

Hogy kívül is elismerték nagy tehetségét, hogy nagy befolyásra mily korán tett szert, mutatja az a körülmény, hogy az osztrák kormány már 1858-ban az alig 26 éves Wahrmann Mórítz *censorrá* nevezte ki az akkori (osztrák) nemzeti bankhoz.

Előtte való évvel vesztette el Wahrmann oly sokak által tisztelve csodált, a szegények által órangyalukként imádott anyját, ki alig érte el élete 48 évét, és egy évvel később, 1859-ben meghalt atyja is, kit a neje utáni bánat vitt a sirba.

Wahrmann csak rövid ideig viselte a censori tisztet. A magyar izraelita egyesület alakulásával, melynél Wahrmann vezérszerepet vitt, nála szokatlan hévvel adta magát a magyar ügyek védelmére és különösen a zsidók megmagyarosítására. Hogy ezt tehesse, lemondott a diszes állásról, hogy annál nagyobb odaadással szolgálhassa a nemzeti aspirációkat.

Hirschlerrel, Kernnel, Mezeivel, Pollakkal, Tenczerrel, Lányival és másokkal a »magyar párt«-ot te-

remtette meg a zsidó községben, mely a régi »gutgesinnl« pártot egy ízben (1861-ben) meg is buktatta, de melyet fél év múlva visszahelyezett a — statthalterei.

Wahrmann ez időtájt — keveseknek van erről most már tudomása — a községi viszonyokat korbácsolandó, — *zsidó élelappot szerkesztett.* »Azusz-Ponim« (Szemtelen) czim alatt egy *irott* lapot adott ki, melyet csak vagy 50 példányban küldött szét, de amely maró satyrájával mondhatni pusztításokat vitt véghez az ellenpárt táborában. Mennyi szellem, mennyi egészséges humor, mennyi caustikus élcz van eltemetve abban a ma már csak ritka példányokban létező, könyvtárakban is alig található »Szemtelen«-ben!

1865. április 28-án egész életére kiható, mert lelkületét megváltoztató csapás érte, melynek sulya ránehezedik még ma is, 26 év után. Neje, a csodaszép Gold Lujza Tatáról (nevét a Lujza-malomban örököltette meg férje), kit 1861. márczius 19-én vezetett oltárhoz, és kit istenive szeretett, harmadik gyermeke (Richard) születésekor meghalt 23 éves korában.

Wahrmann azóta özvegységben él.

*

1867-ben a koronázás napjai előtt »Das Project einer ungarischen (?) Creditbank« czim alatt egy cikksorozata jelent meg a »Pester Lloyd«-ban, mely a készülöben lévő nagy dolgok daczára magára vonta mondhatni az egész közélet figyelmét. A cikkek feltűntek Deák Ferencznek, ki írójukban hatalmas tehetséget ismert fel, kit ezentul szemmel tartott egész odáig, míg szava által a Lipótvárosban országgyűlési képviselővé való megválasztatása fölött döntött.

1869. január havában Wahrmann Mór, mint a zsidó kongressus alelnöke, tán éppen a sok zajos ülés valamelyikének fékezésén fáradozott, midőn nevét künn mint képviselő-jelöltét kezdték hangoztatni. A Lipótvárosban ellenzéki embernek nem lehettek chance-ai, de támadt ellene egy kormánypárti jelölt, ki multja, geniálitása által (Wahrmann, mint a Lloyd-társulat vezérférfia éppen e tulajdonaiért volt rajta, hogy dr. Rothfeld kiválása után őt hozzák le Bécsből a »Pester Lloyd« szerkesztőjeül) nagyban kérdésessé tette Wahrmann megválasztatását. A deákpárti Falk Miksa, lépett fel ugyanis ellene. Ekkor Tenczer Pál Deák Ferencz nézetét kérte ki. A haza bölcse azt válaszolta, hogy: két oly kiváló férfiú közt, minő Falk és Wahrmann nehéz a választás, de ő mégis azt óhajtaná, hogy »a zsidók egyenjogúsága e részben is tetteg életbe lépjen, s mint-bogy közöttük oly sok kitünő kapacitás van, óhajtom, hogy ezen intelligens férfiak a törvényhozás terén is működhessenek az ország javára.«

E levél megjelent (1869.) január 29-én. Még aznap estéjére Falk egy választógyűlést hívott egybe, melyben, utalva Deák levelére, a jelöltségről Wahrmann Mór javára lemondott.

Márczius 19-én egyhangulag a Lipótváros országgyűlési képviselőjévé választották, melyet azóta szakadatlanul képvisel.

Élete és működése azóta nyitott könyv mindnyájunk előtt.

Szabolcsi Miksa.

A berlini konferencia.

Az orosz zsidók ügyében, mint előző számunkban jeleztük, a német központi bizottság f. hó 20-ára gyűlést hívott egybe Europa és Éjszak-Amerika nagyobb községeinek bizalmi férfaiából. Röviden elmondtuk már, hogy a több napig tartó tanácskozás, melyen a magyar központi bizottságot dr. Goldziher Ignácza pesti hitközségi titkár képviselte, mi körül forgott. Ezuttal a felolvasott jelentések kivonatait adjuk, melyek elég érdekes dolgokat tartalmaznak.

Goldberger L. M. berlini keresk. tanácsos, a gyűlés elnökhelyettese, a német központi bizottság vezető választmányának jelentésében a következőket mondotta el. A német központ a tevékenység súlypontját, a rostálást megejtő és a megállapított módozatok szerint való továbbitást eszközölő határszéli bizottságok létesítésére fordította. A keleti Poroszországon át érkező kivándorlókat a königsbergi határszéli »bizottság« megrostálja és hajójegyekkel ellátván őket, Stettinen, Brémán vagy Hamburgon át egyenesen továbbküldi. A felső Szilézián, illetőleg Ausztrian át érkezőket, Myslovitz utbaejtésével továbbitják, és a mennyiben az elébb meg nem történt volna, itt kimustrálják és hajójegyekkel látják el őket. Azon emigransok száma, kik július 4 ike óta október 2-ikáig a charlottenburgi pályaudvaron átutaztak 35,035, közöttük azonban nemcsak a határszéli bizottságok által megrostáltak, hanem olyanok is voltak, kik a saját költségükön utaztak uj hazát keresni. A bizottság a Berlinben és Charlottenburgban hangoztatott kívánságoknak készséggel tett eleget és a charlottenburgi pályaudvarban egy külön e czélra létesített bizottmány által ételt és orvosi segélyt nyújtatott. A mentő munkálatok folyamata alatt mindössze 10,000 személyt láttak el teljes utiköltséggel egészen az amerikai végecélig. A szükségszerűségnek megfelelően a határszéli bizottságokat a rostálásra vonatkozólag szigorubb rendszabályokkal kellett ellátni s különösen oda utasítani őket, hogy *mindazon menekülők, kik nem föltétlenül kényszerítő körülmények folytán hagyják el hazájukat, visszatelepítendőek.* Később javulás állott be. Hirsch báró megnyitotta Argentiniát és fölhatalmazást adott arra, hogy hetenként 300 kivándorló szállittassék Arrgentiniába. A kivándorlók a bizottság terhére hajójegyeket kapnak Buenos-Ayresig, hol őket Hirsch báró képviselői fogadják. Ezenfelül *Newyorkban* is nemzeti bizottság alakult a kivándorlók fogadására és az országban való szétosztásukra. Ezután jelentette a referens, hogy a tárgyalások során a telepítési javaslatok elbírálására a köz-

ponti vezető választmány kebeléből kiküldött bizottság előterjesztéseket fog tenni a tengerentúli gyarmatosításokat illetően. Majd a német központi bizottságnak azon külföldi egyesületekhez és a belföldi albizottságokhoz való viszonyát ismertette, melyek gyűjtéseiknek egy részét a szükségletek fedezésére Berlinbe küldték. A tengerentúli szállításokra eddigelé 1.250.000 márkánál (750.000 frt) többet fordítottak. Az oroszországi vezéregyéniségek magatartásában való fordulat teljesen ki van zárva. Egy új ukáz, mely az eddigi intézkedéseket még megszigorítja, csak a *czár aláírására vár*; Hirsch báró törekvései oda irányultak, hogy a már egyszer elhatározott kiutasításokat rendes mederbe tereljék, haladékokat eszközöljön ki és Oroszországban bizottságokat szervezzen, melyeknek létesítése *czári jóváhagyásra vár*. Határozat ez ügyben még nem hozta. A segélyactió vezetésében részes minden kör teljes erővel dolgozik. A jövő nagy szükségletekre nyújt kilátást. A segélyactió remélhetőleg mentőmunkálattá válik.

Utána *Breslauer* ügyvéd, a conferenzia egyik jegyzője, a keleti porosz és felső sziléziai határszéli, a Németország helsejében functionáló, valamint a kikötő bizottságok munkálatait és vezérelveit ismertette. E szerint csak azon zsidó orosz alattvalók továbbszállításáról történik gondoskodás, kik kivándorlásra kényszerítvők, szükséglet látók, első sorban kézművesek, vagy földmivelők, még pedig ifju munkabíró férfiak és nem nagy családúak; öreg emberek, vagy olyanok, kik hivatásuknál fogva a külföldön el nem tarthatnák magukat, a továbbsegítő bizottságok részéről támogatásban nem részesülnek. A kivándorlók — mint irtuk — Németország területén egy óráig sem vesztegelhetnek és leginkább éjszak- és dél Amerika felé küldetnek tovább. Europa a telepítésekből ki van zárva.

Stern h. elnök Bécsből az osztrák, és *Goldmann* h. elnök Newyorkból az éjszak amerikai segélyactiókról számoltak be.

Ezután a pénzszükséglet beszerzésére került a tanácskozás sora. Többek hozzászólása után egy felhívás kibocsátásában állapodtak meg, melyet *Franz* Emil K. jegyző fogalmazott.

Elhatározta továbbá a gyűlés, hogy a németországi segélyactiók ezentúl szorosabban tartoznak fűződni a berlini bizottsághoz.

Majd *Franz* Emil K olvasta fel a telepítő albizottság jelentését az orosz zsidók gyarmatosítása ügyében. A »német központi bizottság« ámbár a menekülőknél az orosz határszélekről egészen az amerikai új otthonba való szállításával is szerfölött igénybe van véve, emellett még új kolóniák alapítását is tervbe vette. Egyedül ez uton lehet tartós támogatásról gondoskodni és a kivándorlók jövőjét biztosítani. Az üldözöttek számára Eldorádó sehol sem akad; olyan országokat kell keresni, ahol megfeszített munka mel-

lett hasznos polgárokká válhatnak; a cél, mit követnek: *jóavaló zsidó parasztsztyly teremlése*. A berlini bizottság először is eltekintett minden olyan országtól, ahol más kulturállamok zsidósága sokkal hatékonyabban kolonizálhat, mint ez Németországból lehető volna. A többi országoknál lebetőleg a jobbiztonságra és a politikai viszonyok állandóságára voltak tekintettel, valamint arra, vajjon az érkezőkkel szemben túlnagy-e az előítélet, továbbá hogy az égalj alkalmas-e és végül arra, vajjon a kolóniák előrelátható időn belül képesek lesznek-e a saját lábukon megállani. Szóló ezután áttekintést nyújt az eddig felmerült gyarmatosítási tervekről. Európából csak az európai Törökországot hozták szóba, ellenben igen sokan vannak Ausztrália, Délafrika, ázsiai Törökország, különösen Palesztina, Anatólia és Cyprus mellett. *Franz* ismerteti mindeme javaslatok fény és árnyoldalait és előadja az okokat, melyek miatt a bizottság ezek egyikéhez sem tudott csatlakozni. Palesztina viszonyait, melyek mellett pedig az orosz zsidóság körében hatalmas hajlam nyilvánult, különösen kimerítően tárgyalta; a berlini bizottság azonban lelkiismeretes vizsgálódás után azon egyértelmű meggyőződésre jutott, hogy az általa alapítandó gyarmatok tekintetében Palesztinát figyelmen kívül hagyandó.

Azon világrész, mely az üldözöttek számára való kolóniák teremtésére leginkább ajánlatos, Amerika. A berlini bizottság, — mivel Északamerikában az ottani zsidóság, Argentiniában pedig Hirsch báró kolonizál — munkája teréül Középbraziliát választotta. Ezután ismerteti szóló a terv alapvonalait, melyeknek részleteit a kivitel megkezdése előtt a legszigorubb vizsgálatoknak fogják alávetni és többek között a helyszínére gyarmatosító *szakférfiakat* fognak küldent.

A conferenzia hosszabb élénk vita után egyhangulag hozzájárult a Braziliára vonatkozó előmunkálatok folytatásához.

Miután még a vezérlő bizottságnak tetszésére bízták, hogy a palesztinai kitelepítés költségeihez hozzájáruljon-e, vagy sem és *Loeb* párisi, meg *Plotke* frankfurti kiküldött ajánlatára a berlini vezérbizottság választmányának köszönetet szavaztak — a konferenciát berekesztették.

A starodubi zsidómészárlások.

Oroszország csernigovi kerületének Starodub nevű városában f. hó 11-én olyan irtozatos rémtettet követett el a feldühödt lakosság az ottani zsidókon, melyhez foghatónak előkeresésére a történelem lapjain messze vissza kell forgatni a középkorba. Teljes két hét telt bele, míg a vérfürdő híre eljutott a csöndesen szemlélődő civilizált világba, s a részleteken még csak ezután nyílt módja felháborodni minden épézésű embernek.

A napi sajtó egyszerűen konstataulta, hogy *30 embert megöltek, ötszázán súlyosabb lövés sebet kaptak és a rendőrség közegei együtt működtek a rémtett főkolomposaival.* Hirnek ez elég izgalmas. Hogy azonban ezen az embermészárláson eltűnődött volna vagy egy pillanatnyira, avagy hogy pláne a humanizmus és a többi aprópénz számba menő jelszavak folytonos hangoztatása mellett némünemü ellenactiót sürgetett volna, azt nem tartotta helyénvalónak.

E körülménnyel különben lapunk más helyén foglalkozunk. Itt csak a szomoru kronikát adjuk, ugy amint az alább következik:

Starodubban annak emlékére, hogy a czári család a borkii katasztrofa elől szerencsésen megmenekült, rendeletet hoztak, melynél fogva a zsidóknak a keresztény ünnepeken üzleteiket zárva kell tartaniok. Az ily módon kettős ünneplésre készítettek sürgetésére a rendeletet odamódosították, hogy a zsidók üzleteiket d. e. 11 órától d. u. 6 óráig nyitva tarthassák. Mikor tehát törvényes alapon f. hó 4-én a zsidók első ízben kinyitották üzleteiket az orthodox lakosság ellenszenvé nyomban csődületekben és kődobálásokban nyilatkozott; mivel azonban üzleteiket hamarosan bezárták, nagyobb összetűzés nem támadt belőle. De az orthodox kereskedők nem nyugodtak; a lakosságot az egész hét folyamán tüzelték a közös bünbakot képező zsidók ellen s ennek folytán, mikor ezek a legközelebbi vasárnapon f. hó 1-én üzleteiket kinyitották, boltjuk előtt ezrekre menő ökölnyi kövekkel felfegyverzett dühödt tömeget találtak, mely megdobálta a zsidók lakásait, közáport ontott a zsinagógára, beverte az ablakokat és tetelgeséggel fenyegetőzött. Majd berontottak a boltokba, törtek zuztak mindent és kezdetét vette a *rendszeres fosztogatás.*

A rendőrség erre kivonult, de keztyüs kézzel látott a dologhoz, sőt egyesek még *bujtogatták* a különben is nekivadult tömeget, mely azt kiabálta: üssétek agyon a kutyákat!

A zsidók erre hirtelen elzárták üzleteiket, de a rendőrség, mely maga is összejátszott a tömeggel, már ekkor nem tudta megakadályozni a város minden részéből a piacra özönlő, nekivadult lakosság ostromát.

Szerencsétlenségre e pillanatban a dühöngők közül valaki meglátta, amint egy zsidó egy őt megtámadó orosz ellen védelmezte magát. Ebből hamarosan elkészült a csatakiáltás: A zsidók agyonverik az oroszokat! Az ezer meg ezer fejű tömeg ennek folytán oda rohant, ahol a zsidó állítólag az oroszot ütötte volna, de sem az egyiket, sem a másikat nem találta.

A zavargókat ez okból oly féktelen düh szállta meg, hogy tombolva üvöltve rohantak a zsidók házaiknak. Ajtót, ablakot leszakgattak, s a lakásokból minden holmit az utcára huzdoltak, hol néhány pillanat alatt izzé-porrá zúztak, téptek mindent s az üres házakat fölgyújtották.

Az üldözöttek, hogy legalább életüket megmentésük, a városon kívül fekvő mezőkre menekültek, de egy nagyobb csapat oda is utánuk iramlott s a szerencsétleneket még tovább is hajszolta; míg a többiek a Mosztavaja uton levő zsidó házakat földig rombolták.

A tömeg azután a tsernigovi ut felé akart fordulni, de itt a rendőrséget találta útjában, mely a gyujtogatásokra való tekintetből tüzoltókkal is ellátta magát. — A feltartóztatás folytán az elvadult tömeg ismét a piacra özönlött és nagy részük egy sörház meg egy borkereskedés kifosztása és lerészegedésük után a zsidóknak kőből épített, jól elzárt raktárjai ellen fordult, másik részök pedig a vosnev-senski uton az *Eisenstadt*-féle bankház előtt folytatta pusztításait.

Az időközben megjelent két orosz pópa hasztalan csitította a tömeget, melyhez hasonlók verődtek össze a város más utcaiban is s ugyancsak így folytatták a zsidók fosztogatásait. A pópák harangzugás mellett födetlen fővel könyörögtek a népnek, hogy oszoljon szét és hagyjon fel a rettenetes pusztítással, mely keresztényietlen. Nem hallgattak rájuk, gunyolták és dobálták őket, sőt egy Donarov nevű orosz az egyik lelkeszt meg is sebesítette, miglen társa elvonszolta őt a dühöngők köréből.

Egy zsidó, kinek házat szintén megrohanták, hatszor a tömeg közé lőtt, és néhány embert megsebesített.

Estére száz meg százan a rabolt italból holt részegre itták magukat s így fetrengtek az utcákon. 7 órakor a kathedrale melletti ház kigyulladt. A tűz gyorsan terjedt és a tüzoltóság nem birt vele. A rendőrfő hasztalan szólította a népet az oltásra, az csak kaczagott, mondván »hiszen csak a zsidó házak égnek« Csak mikor már a templomot is fenyegették a lángok, akkor fogtak az oltáshoz, hanem ekkorra a szél már megfordult, s az orosz templomban nem esett kár.

Alig mult el a iüzi veszedelem, mikor az ittas tömeg újra összekászolódtott és nekiesett a még épen maradt zsidó házaknak. Utóbb a szomszéd falvakból érkezett parasztok is hozzájuk csatlakoztak és a fosztogatás csak ekkor kezdődött igazában.

Mindenekelőtt feltörték egy jól elzárt borkereskedést, kihordták belőle a hordókat az utcára s ott verték csapra. Mikor újra leitták magukat, ismét a piacra fordultak, ott kifosztogatták Jakobsohn és Liszkin raktárait, a rabolt holmit biztos helyre szállították és aztán újra kezdetét vette a gyujtogatás.

Ennyit ír egy vidéki orosz ujság az esetről, mely cenzura mellett jelenik meg.

A »Times« jelentése szerint 40 házat gyujtottak fel és négy millió rubel értékű vagyont pusztítottak el. A Starodubban megölt zsidók száma 22, a megsebesülteké 200. A csernigovi kormányzásnak más 6 területében is voltak zavargások, melyek folytán 30 zsidó életét vesztette, 250 pedig súlyosan megsebesült.

Katonaság igénybevételeiről sehol egy szó említés téve nincs.

Hogy a sok halott mint esett el és a százakra menő súlyos sebesülések hogy történtek, arról semmi közelebbi adat nem fekszik előttünk.

Végül még annyit jegyzünk meg, hogy Starodub 25.000 lakossal bíró város.

Anthologia a zsidó klasszikus költőkből.

XXIX.

Abraham ibn Ezra humoros költeményei mellett a komoly muzsának is hódolt. Barátai halálára gondolatokban és érzésben egyaránt kimagasló elégiákat írt, melyekben, úgy látszik, a biblia klasszikus nyelve új életre ébredt.

Szerelmi verseit *nászdalokba* öltöztette, a spanyol-zsidó költők ezen megszokott formájába. Itt is, mint egyáltalában minden versében, a szellemes fordulat és a pointirozott gondolatok játszanak főszerepet. *Abraham ibn Ezra* nem tartozott *Juda Halévi* utánzóinak közé, nem is próbálta a zsidó nemzeti fájdalmat a nászdalok egészen elütő hangjába vegyíteni; — de azért nem kevesebb lelkesedéssel csüngött a nemzeti hagyományokon, nem kisebb szeretettel énekelt *Cziónról* és a régi dicsőség porba hullt csillagáról.

Versei többet tartalmaznak, mint a megnyit az egyes sorok kifejeznek; *Abraham ibn Ezra* ritkán mond valami fölöslegest, gondolatait épen nem azok számára írta, kik a versekben mélyebb értelmet nem keresnek. A szellemes író igazán csak szellemes olvasók élvezhetik.

Abraham ibn Ezra költeményeiből:

Juda Halévi.

*Oly szép álom bontotta szárnyait,
Te jöttél hozzám, rég elbúnyt barátom!
Vagy nem is volt az képzelet, nem álom,
Hanem valóság édes gyermeke? . . .*

*Oh nagy költő, régóta vártalak,
Ma is hallom még iblett ajkadat;
Azt mondtad: jer valami messze tájra,
Ott van a költők csodaszép hazája;
És odabútnak téged is a társak,
Veled a dalban egyesülni vágnak.*

*S én azt feleltem: drága, jó barátom,
Tudom, jobb lenne veled oda szállnom,
Hol megtisztul az iblett férfi lelke, —
De lásd a költő még élni szeretne!
Szívéből egyre büszke lángok szállnak,
Sokat kell még dalolni a világnak!*

Nászdal.

*A világ megifjúl
S a szüzi természet,
Virágos köntösét öltötte magára;
Nappfény koszorúzza
A hegyes vidéket:
A hajnali nappfény biboros sugára.*

*Megtalálja végre
A rejtett virágot,
Melyért oly sokáig küzdött a férfi;
Melynek illatára
Oly régóta vágyott,
Most fogja szírmáról a bimbót letépni.*

*Tudod-e kis virág
A rejtett bokorban,
Hogyba az ifjúhoz nem simulnál társnak:
Helyéből a világ
Kifordulna nyomban
És a csillagok is földre hullanának . . . ?*

Makcai Emil.

Zsidó magyar írók és tudósok.

Szerkeszti és írja: dr. Feleki Sándor.

XXXV.

Dr. Kohut Adolf.

(Két cikk.)

Huszonöt év előtt történt, hogy egy kecskeméti fiatal ember, zsebében az éreitségi bizonyítvánnyal — *Boroszlónak* vette utját, hogy az ottani szemináriumban rabbivá képezze ki magát. Három évi koplalás és nyomorgás a fiatal papjelöltet arra kényszeríté, hogy tollat fogjon s így keresse meg kenyerét. A hírlapírás csakhamar megtetszett az ábrándos lelkű ifjunak, ki nem volt más, mint *Kohut Adolf* és nemsokára hátat fordított a szemináriumnak. A *boroszlói*, *düsseldorfi* és *berlini* hírlapokban, majd a saját lapjaiban sűrűen jelentek meg *Kohut Adolf* cikkei, melyek által *Németország* legkedveltebb és legismertebb írói közé küzdötte fel magát. Azután rendkívüli gyors egymásutánban láttak napvilágot önálló szépirodalmi, irodalom-történelmi, művelődés-történelmi munkái, melyek *Németországon* kívül is egész Európában lettek ismertté és keresettekké.

A mi *dr. Kohut* írói munkásságában igazán bámulatos, az a rendkívüli szorgalom, sokoldalúság és olvasottság. Nincs talán író *Németországban*, kinek művei oly sűrű egymásutánban jelennek meg a könyvpiacon, mint *dr. Kohut Adolfé* — önálló műveinek száma közel hetven — de alig is van író, ki annyi-

féléről és mindenkor szilárd alapossággal irt volna, mint épen dr. Kohut, ki mint novellista, humorista, hírlapíró, aesthetikus, kulturhisztorikus, irodalomtörténész egyaránt kitünő és maradandó becsü dolgozatokkal lépett fel. Irjon bármiről is, megvagyunk róla győződve, hogy az ő speciális irodalmi szakmája és nagyot csodálkozunk, ha látjuk azután, hogy az irodalom egy másik ágában nem kevésbé jártas és alapos dolgozattal lép fel. És amit különösen ki kell emelnünk, a mi dr. Kohut minden munkáját egyaránt jellemzi, az a vonzó előadó modor, melylyel mindig le bírja kötni az olvasót. Kohut mint elbeszélő nem egy pompás novellával gazdagította a német irodalmat és óhajtott volna, hogy ezek, valamint más értékes művei is magyarba átültetve megjelenjenek. Mint zenetörténész, mint kulturhisztorikus és irodalomtörténész könyvtárakból és királyi levélárakból sok oly maradandó becsü és eddig ismeretlen adatokat hozott felszínre, melyek által a nevezett ágakban is kitünővé tette nevét. Alig van Németországban előkelőbb irodalmi lap, melynek hasábjain érdekes és elismerést szerző dolgozataival ne jelenék meg. Aki a Pester Lloyd-ot figyelemmel kíséri, annak bizonyára feltűntek az ott napvilágot látott becses kulturhisztorikus czikkei.

De ránk, magyarokra nézve dr. Kohutnak irói munkássága kétszeres érdekléssel bír, mert annak egy nagy része hazájának, Magyarországnak van szánva, melynek nem szűnt meg hű fia lenni. Huszonöt évi külföldi tartózkodás után is testben, lélekben magyar maradt. Irodalmi munkásságának nagy részét arra szentelte és szenteli, hogy hazáját a nagy német közönséggel megismertesse, hogy eloszlassa azt a balhiedelmet, azokat a téves felfogásokat, mik Magyarországról a külföldön el vannak terjedve. Megragad minden alkalmat, hogy a magyar társadalmi viszonyokat a legelterjedtebb német folyóiratok hasábjain ismertesse. Lefordítja a jelésebb magyar írókat, ir ismertetések a magyar népről és irodalomról a legelőkelőbb német folyóiratokban és önálló munkákban s küzd a hazánk ellen agyarkodó rosszakarat ellen, holott e küzdelem jutalma nem volt még eddig más, mint üldöztetés, zaklatás. Midőn hat év előtt lapjának a »Berliner Zeitung«-ban hevesen kikelt a német Schulverein rosszakaratu támadásai ellen, védelmébe véve a magyarokat, a német belügyminiszter jónak látta öt Berlinből kiutasítani s így megfosztá az író, ki egyedül tollára volt utalva, a mindennapi kenyértől. De azért Dr. Kohut megmaradt a régi csapáson, ezen túl is ép úgy támadta a Schulvereint és ép úgy ismertette Magyarország kulturális viszonyait a német lapok hasábjába, mint azelőtt. Ró'a írja *Spielhagen*, a nagy regényíró: »Valóban nagy szerencse egy oly íróra nézve, ki — mint Kohut — sem az egyeseknek, sem a népnek kegyét sohasem kereste, ha ezen kegy-

ben mégis részesül.« Mert Kohut igazán népszerű és közkedveltségü író és — ámbár sohasem törte magát utána — az elhunyt Frigyes császár, valamint a német udvari körök a legnagyobb elismeréssel és jóakarattal voltak iránta.

Hogy mennyit fáradozott dr. Kohut a hazai viszonyoknak a külfölddel való megismertetésében, annak illusztrálására ideigtatom a Magyarországról szóló főbb dolgozatait: *Aus dem Reiche der Karpathen*, rajzok magyar vidékekről, irodalomról, hazánk műveltségéről és szokásairól, vonzó, kellemes stílusban és alapos, sokoldalú tájékozottsággal; *Lustige Geschichten aus dem Tokajerlande*, pompás humorral átszőtt humoreskek, rajzok; *Heitere Fabriten*, nyancsak novellák, rajzok, melyek szintén Kohut szellemességéről tesznek tanubizonyságot; hasonló zsanerben vannak tartva a *Merkwürdige Geschichten* czimmel ellátott dolgozatai: valamint az *Aus meinen Libesarchiv und Manches Andere* című novella és rajzkötete. Csak annyit jegyzünk meg róluk, hogy a magyar szépirodalom kára, hogy még nincsenek e hazánkról szóló szellemes novellák és rajzok magyarba átültetve. Ezeken kívül számos előkelő német folyóiratban közöl állandóan ismertetések a magyar viszonyokról s fordítgatja az ő szabatos, kellemes nyelvezetén németre a jeles magyar szépirodalmi termékeket. Magyarból átültetett nagyobb dolgozatára később térünk at.

Önkénytelenül felvetődik a kérdés, hogy dr. Kohut Adolf, ki szívvel-lélekkel szolgálja a magyar ügyet, ki huszonöt évi külföldi tartózkodás után sem vált német honpolgárrá, ki most is — ámbár e hosszú idő alatt alig fordult meg hazájában, szépen bírja a magyar nyelvet: mért nem tér vissza hazájába, mért nem működik körünkben? A válasz rövid. A ki ismeri a hazai irodalmi viszonyokat, könnyen megérti. Mig Németországban, habár keservesen is, de megkeresi a mindennapi kenyeret, Magyarországon még azt is bajosan találta meg. Midőn szabadelvű és magyar érzelmei miatt 1884-ben Berlinből, illetve Poroszországból *Puttkammer* belügyminiszter rendeletével kiutasított, az író kénytelen volt Drezdában letelepedni, mert mint írja, »házamban az újságok tevékenységemnek tért nem adtak.« Tért nem adtak annak a dr. Kohutnak, ki küzdött, szenvedett, azért, mert magyar. Pedig Kohutnak az a vágya, hogy hazájában élhessen és halhasson meg. »Sok év óta b tegekedtem«, írja dr. Kohut. Két dolog nyom: a munka és szegénység. Naponta 15 órát szentelek az irodalomra, azon napokat kivéven, hol sulyos bajom a munkát lehetlenné teszi. Lehet, hogy nemsokára a nagy armádiához kommandírozatom a mennyországba Szeretnék otthon működni s felek, hogy a külföldön halok meg. Ingrata patria ne possidebis ossa mea!»

Igy hangzanak a derék író melancholikus szavai. Szomorú árnyékot vetnek az irodalmi munkásságra.

Kohut Adólf ír így, kiről Németországon el van ismerve, hogy a legszorgalmasabb írók egyike.

Ami a halál sejtelmét illeti, reméljük és kívánjuk, hogy az hamis sejtelm legyen. A ki annyi fondorlattal, rossz indulattal meg tudott küzdeni, mint dr. Kohut, az meg fog küzdeni a betegséggel is.

(Egy másik közlemény következik.)

ARNSTEINER ÚR HÁZTŰZNÉZŐBEN.

Elbeszélés.

(18)

Írta: **KOMPERT LIPÓT.**

Arnsteiner bámuló szemmel meredt a leányra. Csak lassan-lassan tért meg emlékében annak értelmére, amit előző nap írt Szidoniának; mindazonáltal elég erős volt az eszmélés arra, hogy minden vérét szívébe kergesse.

— Mbah! — szólt Szidonia.

Ez a nem szokatlan zsidóutcai fölkiáltás sajtósági bántó hatást gyakorolt Arnsteinerre.

— Mbah! — ismételte a leány mégegyszer.

Arnsteiner türtöztette magát:

— Minő sokszor ajánlottam figyelmébe, Szidonia, hogy e kifejezés nem helyes — szólt a tanító lehetőleg gyengéden.

Erre a leány hangosan felkaczagott, s aztán hozzátette:

— No, az ugyan csak szép volna, ha most azért jöttem volna ide, hogy magyar nyelvtant tanuljak.

A tanító hosszú és nagy lélekzetet nyelt. Ebben a nevetésben olyas valamit talált, ami nagyon a szívéhez szolgált; de hát ő ezt csak az izgalom rovására írta, melyben szerinte most Szidoniának lennie kellett.

— Szidonia! — kiáltott akadozó lélekzettel — ön valóban . . . ?

— Mit, Arnsteiner ur?

— Szülői házat elhagyni, a gazdagságot és pompát elvetni és egyedül szíve vonzalmát akarja követni?

A leány zsebkendővel fogta el a száját és vihogott. De a tanító úgy vélte, hogy ő most fájdalmas szepegést hall.

— Ön sir, Szidonia! — szólt a legmélyebb megindulás hangján.

— Ugyan, hova gondol, Arnsteiner tanár ur? — vágott közbe a leány és kacagott . . . és kacagott úgy, hogy a zsebkendőjét is elejtette.

Rettenetes világosság támadt a tanító agyában; föl akart kelni, de nem tudott, látatlanban működő erő ott fogta őt a padon.

Azon pillanatban a szerencsétlen tanító közelében a Szidonián kívül más hang is megszólalt. Mintha csak a földből támadt volna. De Arnsteiner megnevezhetetlen állapota dacára is nyomban felis-

merte és egészen tisztában volt vele, hogy ez nem másé, mint azé, akitől ez órában az egész föld kerekén legjobban kellett tartania.

N s, tanár ur, — szólt Winterfeld Lázár — maga ugyancsak szép bolondságot követ el. Ahelyett, hogy leányomat megtanította volna egy tisztességes üzleti levél írására, még maga ír neki aféle szerelmes levelet. Hát járja ez egy tanítótól, akinek hónapról-hónapra pontosan megfizeti az ember a díját? Éjnekéjszakáján rá kell magára lesni, és magának volt annyi bátorsága, hogy leányomat ide rendelje magához?

— Hagyd őt, apám, — szólt Szidonia békítőleg — a tanár ur csak azt hitte, hogy a szabad levegőn könnyebben lehet fejből számítani, mint bent a szobában.

— No, maga ugyan sokra fogja vinni — kezdte Winterfeld Lázár a kötődést megint — ha ilyen ostobaságokban fog csinálni. Hát azt hitte maga, hogy én addig fogok az én leányommal várni, míg valami jött-ment tanító, az isten szerelmére feleségül fogja kérni? Olyan ember, akinek mind az öt érzéke a helyén van, hogy az ördögbe gondolhatott ilyen istenverte butaságra? Na ugyancsak a feje tetejére kellene állania az egész világnak akkor, ha én, az én leányomat — tanítóhoz adnám.

Valami ellenállhatlan erő, mely mint a láva folyam végigizott a tanító ereiben, hirtelen lekapta kezét az arczáról. Lelkének azon helyét érintette a beszéd, mely egész létének legkönnyebben sebezhető pontja volt. Winterfeld Lázárnak széles mancsai a legszentebbet érintettek benne, azt amin a tanító lelke legfinomabb rostjaival csüngött, a legnyersebb beszéd karmai között vérzett. Arnsteiner felugrott, rá akart rontani becsülete megtámadjára, képcs lett volna még meg is gyilkolni, de ugyan e pillanatban ismét visszatámolyodott a padra.

Szidonia mellett — idegen, a tanító előtt teljesen ismeretlen férfi állott; gyalázatának még egy élő tanuja!

— Ki ez? — kiáltá magából kikelve.

Szidonia nagyot hajolt tanítója előtt:

— Ha megengedi, Arnsteiner ur — szólt a leány és megfogta az idegen férfi kezét — úgy van szerencsém Brandeis Arthur urat, ki Kollinba való, bemutatni. Ma délután óta ez az ur, vőlegényem — fejből való számolás nélkül is.

És Arnsteiner újra eltakarta az arczát, de azt mégis meghallotta, amint az új vőlegény félhalkan sugta Szidoniának:

— Elég volt belőle! Hadd menjen a maga útján!

E néhány szó csodás hatást gyakorolt a tanító lelkére.

(Folytatása köv.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése október végén lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt —kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt —kr
él évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Vácikörut 23. sz.

Hazai hírek.

Anyaghialmaz miatt lapunk jelen számából több közlemény kimaradt.

— Az üldözött orosz zsidók javára kiadandó album szerkesztőbizottsága november hó 1-én délelőtt 10 órakor gyűlést tart Gundel «István főherczeg» szállodájának földszinti termében. A szerkesztőbizottság tisztelt tagjait ez uton is felkérjük, hogy lehetőleg teljes számban sziveskedjenek megjelenni.

— Hirsch báró és a »Pester Lloyd« szerkesztősége. Párisi jótékony irodái főtítkárát és a szerencsétlen üldözöttek javára kifejtendő actió egyik vezetőjét a páratlan emberbarát tudvalevőleg a »Pester Lloyd« belső dolgozótársai közül (dr. Sonnenfeld Zsigm.) választotta magának. Hogy mennyire meg lehet elégedve Hirsch báró választásával és mennyire bizik a forrásban, melyből első segédét vette, mutatja az a körülmény, hogy személyes titkárául ismét a »Pester Lloyd«-nak egy szerkesztőségi tagját választotta. Dr. Fridrich Tódor, a nevezett lap legifjabbik belmunkatársa, ki lapunkat is egy-egy cikkével felkereste, elfogadta a báró által neki tett ajánlatot és már a jövő hó végén elfoglalja állását, mint Hirsch bárónak legbizalmasabb embere, magántítkára.

— Tápió-Szeléről arról értesítenek bennünket, hogy Grünbut Farkas és Grünbut Fülöp Tápió-Szeléről és dr. Teleki orvos és Hirsch Manó Györgyéről egy e czélból tartott gyűlésén Lichtenstein rabbi elmozdítását hozták ajánlatba. Ezen indítványt a többség el nem fogadta, de magáévá tette Vamberger Manó (Tápió-Szele) azon indítványát, hogy a község két országos nevű rabbit: dr. Kohn Sámuel Budapestről és dr. Löw Immannuel Szegedről felkérje, miszerint mondanának véleményt arra nézve, hogy Lichtenstein rabbi fűzeteli tényleg oly természeliék-e, hogy szerzőjük zsidó tör-

vény szerint rabbi nem lehet. — Reméljük, hogy a tápió-szelei hitközség e határozatot ki is fogja vinni, és a nevezett két rabbinak az ügyet elő is fogja terjeszteni. Mert, mint értesülünk, bizonyos urak afféle intézkedést tettek, hogy a határozat megmaradjon határozatnak, kivitelére azonban ne kerüljön a sor. Még idejekorán felhívjuk erre a mozgalmat kezdeményezett urak figyelmét.

— Megmondtuk, hogy ha az orth. közvetítő bizottság által iniált és Frankl Adolf ur által vezetett, a vasárnapi munkaszünet ellen irányult mozgalom kiváltságos privilegiumot akar elérni azon hitkonaink számára, kik a szombatot megszentelik és nem általános szempontokat, tisztán a kereskedelmi világ károsított érdekeit tartja szem előtt: a minister, ki a törvényből felekezeti kérdést csinálni semmi szin alatt nem enged, az ilyen alapokon létrejött kérdést egyszerűen ad acta teszi. Stegyük hozzá, hogy egyenesen szerencsétlenség volna és éppen a zsidó kereskedőkre nézve, ha a minister ilyen kérésnek engedne, mert ellenük zudítaná a keresztény kereskedői világot. Nem akarunk itt a starodubi vérengzésre utalni, mely ilyen privilegiumból támadt, bizonyos azonban, hogy nálunk is frís tápot szolgáltatna új zsidóellenes mozgalomra. Örömmel konstatáltuk annak idején, hogy az orthodox kereskedőknek a fővárosban tartott gyűlés alkalmával elfogadott resoluczió egészen a mi álláspontunkra helyezkedett. Nem úgy a ministernek később átadott memorandum. Szerzői megint csak a hibába estek, hogy privilegiumot kértek. A miniszter azonban, mint értesülünk, az emlékiratot f. év 64 306 szám alatt egyszerűen ad acta tette, azaz, hogy a kérvény érdembeli clintezésre nem is kerül. Megmondtuk.

— A vasárnapi munkaszünet kérdése folyton felszinen van. A f. hó 27-iki budapesti keresk. és ipa kamarai elnök választása alkalmából tartott gyűlésen Fürst Jakab hozta ismét szóba. Elmondta, hogy a végrehajtási rendelet a vidéki kiskereskedőket tönkre teszi és a nagykereskedőknek is roppant károkat okoz, mert ezek vidéken járó napi 10 forintra javadalmozott ügynökeiket vasárnap is kénytelenek fizetni, holott azok üzletet nem köthetnek. Ebből évenként egy-egy nagykereskedőre 5000 frt kár hármasol. Erre való hivatkozással kéri a kamarai tagokat, hogy oly elnököt válasszanak, kinek módjában fog állani a kereskedők és iparosok érdekeit megvédelmezni. A választás tudvalevőleg Wahrmann Móra esett, kinek a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó nézetét illetőleg már hitközségi elnökségénél fogva is, alig lehet kétség. — Megérkezett különben e héten az első fecskét jelentő kereskedelemügyi ministeri rendelet is, mely a főváros kértére megengedi, hogy vasárnapokon, ha vasárnapra esnek is, szabad legyen a kereskedelmi és ipari cikkek eladása valamint elcsomagolása is.

— Szimchasz-Tóra Pécssett. A pécsi izr. hitközség — mint minket értesítenek — meghonosított

szokásához hiven, «Choszon Tórája» tiszteletére az idén is kedélyes ünnepet rendezett, melynek jelentőségét a nagy látogatottságon kívül az kölcsönzött, hogy ez alkalommal megbeszélték a község minden intézményét és meghányták-vetették a jövő évi munkaprogrammot. Az eszmecserét dr. Perls főrabbi nyitotta meg avval, hogy a község temploma immár szűk s a jövőben az előljárással alkalmazandó szakavatott erők mellett még más két helyiségben fognak istentisztelet tartani. Dr. Loevy L. hitk. alelnök az egyletek reorganizálását sürgeti önálló alapon, jelenti, hogy a »Cziduk Haddin« házának 7000 forintba került épülete teljesen kész s a zárkölétel a héten fog sorra kerülni. Weisz Jakab a hitközség figyelmét a maholnap szűknek bizonyuló új iskolaépületre hívta fel; a termék kibővítését ajánlja, s egyben örömmel vette tudomásul, hogy a fiúk és leányok tornatanítása érdekében megtörtént a kellő intézkedés. Dr. Goldberger Ignác, a Talmud-Tóra elnöke ezen intézet ápolására buzdította a közönseget s tudatta, hogy a gondnokság a tél folyamán 5—6 számból felolvasási ciklust fog rendezni a felekezethez tartozás intenzivitásának emelése céljából. Dr. Perls főrabbi a zsidó irodalomról, dr. Goldberger Ignác Mózesről mint higienistáról, dr. Loevy Lipót a keleti zsidókról, Szirtess Ignác a házi nevelésről és dr. Nemes Vilmos a híres zsidó nőkről fognak felolvasni. — A községet, mely mikor mulatni gyűl össze, ilyen komolyan, hivatásának teljes tudatában tárgyalja teendőit, mintaképül állíthatjuk oda. A komoly munka tárgyalása mellett különben a vigasságból is kijutott a jelenvoltaknak, a miről Fischer Mór ellenőr és Schwarz Ignác házigazdák gondoskodtak sok szeretetreméltósággal.

— **A vallástanitásnak új iskolát** nyitnak a bonyhádiak, kik f. hó 23-án főrabbijuk, *Rosenbal* Tóbiás kezdeményezése folytán ez ügyben gyűléseztek. Az örszegyűlteknak a főrabbi lendületes szavakkal ajánlotta a Talmud Tóra-iskola életbeléptetését és áldozatkész támogatására buzdította híveit. Az iskola felállítására vonatkozólag hozott egyhangu határozat után megejtették a választásokat, mely tudósítónk szerint a következő eredménnyel járt: elnök Rosenthal Tóbiás, titkár: Blumenstock Jakab, választmányi tagok: Kún Mór, Engel Sándor, Klein József, Dávidovits Manó és Hahn Salamon.

— **A szegzárdi zsinagóga sátoros ünnepi istentiszteletéről** (okt. 17) *Borzsák* Endre, ottani reform. lelkész a »Szekszárd és Vidéke« cz. helyi lap vezérközleményében mondja el benyomásait. A közlemény íróját, ki igen behatóan és sok elismeréssel szól a község új főrabbijának, dr. *Ungár* Simonnak magyar szónoklatáról, nemes és nem mindennapi intenczió vezette, amennyiben a cikket azért tartotta megirandónak, »hogy azok — kik tudja isten mely okból — a zsidó istentiszteletéről mindig kicsinylőleg

gondolkoznak hű képet nyerjenek zsidó polgártársaik vallási ténykedésük modern keretbe illő kifogástalan szépségéről.«

— **Negyedszázados rabbijubileum.** A turdossini (Árva m.) izr. hitközség — mint nekünk írják — f. hó 25-én Szimchasz-Tóra napján szép meglepetésben részesítette rabbiját *Salamon* Mózeset, ki a napokban töltötte be Turdossinban való működésének 25-ik évfordulóját. A hitközségi tagok testületileg jelentek meg a jubiláns lakásán, s vezetőjük Neumann Armin elnök, a rabbi működését méltató lendüles beszéd kíséretében értékes emléktárgyargyat nyújtott át. A ragaszkodás és hála jelétől megkapott jubiláns tartalmú beszédét követőleg az ünneplők kedélyes lakomára gyűltek össze, melyen a késő éjjeli órákig folyt a felköszöntés.

— **A magyar jogászegylet** f. hó 24-én két titkári állást töltött be és a választmányt 16 taggal kiegészítette. Ez alkalommal az egyik titkárrá dr. Reichardt Zsigmondot, a választmányi tagok közé dr. Baumgarten Izidort, dr. Gruber Lajost, dr. Kelenen Mórt és dr. Lukács Adolfot választották meg.

— **A m. tud. akadémia** f. hó 26-iki teljes ülésén dr. Kunos Ignác Szilágyi Danielnak »török kézirat gyűjteménvéről« szóló jelentését olvasta fel, melynek rendbeszédésével az akadémia elnöksége őt bizta meg. A jelentést elismeréssel és köszönettel vették tudomásul.

— **Hirsch báró vendége.** Fülöp orleansi herceg a nagy jötevőnek Pozsonymegye szent-jános uradalmán rendezett vadászatain f. hó 26-ika óra vendége s az fog még maradni november hó 5-ig. Tavaly tudvalevőleg ugyanezen időben a Walesi herceg élvezte a báró vendégszeretetét.

— **Halálozások.** *Böhm* Salamon fővárosi magánzó f. hó 27-én elhunyt 82 éves korában. A megboldogult nagy család, köztük Kohn Arnold, a jótékonyágáról ismert fővárosi sírkőraktár-tulajdonos is gyászolja. Temetése f. hó 28-án folyt le nagy részvét mellett. — *Neugebauer* Éva, *Neugebauer* Lászlónak, az imént nemeseit irónak édesanyja elhunyt 86 éves korában. A kiterjedt rokonságon kívül, nagy számu ismerős gyászolja a megboldogultat, kit egyszerűsége és szeretetre méltó volta miatt mindannyian nagyra becsültek. — *Schönfeld* Adolf fővárosi magánzó f. hó 30-án 62 éves korába meghalt. Az elhunytban dr. Schönfeld Arthur ügyvéd és hírlapíró atyját vesztette el.

— **Szegény gyermekek öröme.** Kunfélegyházáról írják nekünk, hogy az ottani st. qu. hitközség f. hó 26-án meleg ruhával látta el szegénysorsu iskolás gyermekeit A felruházási ünnepen, melyen a hitközségi tagok legnagyobb részt családostul voltak jelen, *Adler* Elias rabbi csinos beszédet tartott, méltatván a nőegylet elnökét *Csillag*-nét és *Klein* Gábor meg *Weisz* Mór tanítókat, mint a gyermekek örömeinek főszerzőit. Azután egy gyermek megköszönte az adakozók jótéteményeit s az ünnepet az »Énkelohenu« kardalával befejezték.

— **Esküvő.** Alsó-Töbörzsökön dr. *Bauer* Jakab, kun-szentmiklósi ügyvéd f. hó 27-én vezette menyegyzet alá *Blau* Illés, ottani tekintélyes földbirtokos Vilma leányát. A fényes esküvőn, melynek nagy keresztény közönsége is volt, *Löwy* Ignác sárbogárdi orth. főrabbi végezte a szertartást, s csinos beszédet intézett a párhoz. Kedves meglepetésül szolgált és követésre méltó például ajánlatos az, hogy a pozsonyi *jesiva* egy növendéke, *Löwy* Gusztáv, az eskető főrabbinak fia ez alkalommal a heti szakaszból vett idézetek alapján szép magyar szónoklattal emelte a családi ünnep hangulatát.

— **Szilágysomlyói hírek.** Tudósítónk írja: A helyben székelő krasznamegyei takarékpénztár szükségessé vált újjászervezése alkalmával az intézet titkárává *Posner* Sándort választották meg — A »Zichron Mose« egylet ünnepel ülte meg a Tóra örömnapiját, mely alkalommal a hetenkint előadást tartó talmudtudósok és a rabbi szónokoltak, az egyleti tagok pedig szépen adománnyoztak az egylet céljaira. Az ünnepély után az egylet területileg tisztelt *Goldglanz* Lajosnéval, ki az egyletnek a szükséges helyiségeket évek óta díjtalanul engedte át. — Dr. *Gáspár* Ferencz fregatte orvos, az ismert tengerentúli tárczairó és testvérei a napokban pompás héber feliratu sirkövet állítottak édesanyjuknak *Gáspár* Abrahámnénak, ki a *Horovitz* rabbicsalád egyik ivadéka és a megboldogult sz.-somlyói rabbinak huga volt.

— **Az ungvári congr. hitközség** a napokban alakította njja tisztikarát, mely a következő: Elnök *Szenczer* Henrik (ujból); alelnök *Hoffmann* Béla; titkár dr. *Grün* Sándor; pénztárnok *Goldenberg* Vilmos; ellenőr: *Pollacsek* Miksa; gondnokok: *Kemény* Mark és *Hecht* Ede. A válaszlások 3 évre szólnak.

— **Tauffer tanár jubileumán**, melyet tanárságának 10-ik évfordulója s egy műtétének 500-ik befejezése alkalmából a lefolyt héten rögtönöztek tiszteletére, dr. *Grünwald* Mór ismert szliácsi furdóorvos mondta a szép üdvözlő beszédet.

— **Két orthodox szónoklat magyar nyelven.** Lapunknak egy gyönki barátja értesít bennünket, hogy Sárobgárdon az imént lefolyt Szukosz záróünnep alkalmából az ottani orthodox templomban két magyar beszédet is hallott. Mindakettő az ottani rabbinak *Löwy* Ignácnak fiaitól eredt, kiknek egyike: *Markus* Görbő-Pinczehelyen rabbi helyettes, a másik pedig *Gusztáv*, a pozsonyi *jesiva* növendéke. A tudósítás beküldője kiemeli, hogy a szónokok a vallásos tudással sok modern ismeretet egyesítettek beszédeikben. — Mi a magunk részéről üdvözljük az »új aera« várva várt beköszöntőjét.

— **Ismerőseim** czímmel *Gonda* Dezsőtől, a jeles fiatal írótól, s lapunknak munkatársától egy díszesen kiállított novellakötet jelent meg az *Atheneum* kiadásában. A műhöz, mely bizonyára széles körben fog az írónak elismerést szerezni, *Angyalffy* Erzsébet szép rajzokat. Ára 1 frt 50 kr. Jövő héten bővebben térünk reá vissza.

— **Palesztina falitérképe**, melynek *Löwy* Márkus a szerzője Pozsonyban, harmadik javított kiadásban is megjelent. A beküldött példány igen szemrevaló, és a mellékelt rezensio-gyűjtemény nélkül is ajánlható úgy egyeseknek, mint az iskolák számára. Ára 2 frt 25 kr, vászonra feszítve 50 krral drágább.

— **Makai Emil** előfizetési felhívását veszik lapunk mai számával olvasóink. A fiatal poéta műfordításai a mi közönségünk előtt nem szorulnak dicséretre. Egy év óta folynak lapunkban, és a mit megindításukkor e fordításokról ígértünk, azt *Makai Emil* sokszorozva, fokozva tartotta be. Az egy év előtt csak szűk körben ismert költőt, ma országsgzerte dicsérik és műfordításait a legjelesebbek közé sorolják, mikkel irodalmunk dicsekszik *Makai Emil* a magyar közönség számára a szerencsés kincsás munkáját végzi. Százados romok alól a költészet drága gyöngyeit ássa ki és olyan átültetésekben mutatja be, minőkben eddig — bátran állíthatjuk — egyetlen nemzet sem bírja. Mert *Makai Emil* nemcsak műfordító és kitünő hebreista, hanem istentől csókolt magyar poéta is, ki képes behatni örökszép, de eddig oly kevesek által ismert *Juda Halévi*, e nagy és páratlan költőnek, minőt egy évezred is csak egyet szült, érzése világába, *Ibn Gabirol*, *Alcharisi*, *Ibn Ezra* szellemébe, és azt egész főnségében és ép oly formatökélylyel bemutatni az oly sok ismeretlen szépségtől meglepett nemzedékünknek. Hogy *Makai* e munkásságával a zsidóságnak dicsőségére, évezredes irodalmunk becsületére válik, azt fölösleges hosszan fejtegetnünk, a milyen fölösleges első nagy munkáját előfizetésre külön ajánlanunk. A lapunkban megjelent műfordítások könyvének alig egyharmad részét fogják képezni.

Külföldi hírek.

— **A Hirsch br. zsidótelepítő társasága** *Sir Goldschmidt* Julian M. G. elnöke alatt a múlt szerdán tartotta első közgyűlését, melynek néhány előjárósági tag creálása volt a tárgya, az előjáróság kiegészítése *Hirseh* bárónak Londonba való érkezétségéig tartatván fön. Első elnökké *Hirsch* bárót választották meg és London, Páris és Berlin számára is neveztek ki igazgatókat. A gyűlés, melyen a társulat nagylelkű megteremtőjét *Dietz* Gyula francia ügyvéd képviselte, azonfelül megállapította az előjáróság és az igazgatóság teendőit és örömmel fogadta a báró helyettesítőjének a gyarmatosítás céljaira vásárlandó földek ügyében tett előkészületekről szóló jelentését. Az igazgatók fizetése jelenkint 1000 font sterling (12,000 frt) lesz.

— **Olasz kitüntetések.** A »*Vesillo Israelitico*« hosszabb névsort közöl azon zsidókról, kiket az olasz király érdemelekkkel tüntetett ki. Ime közülük néhány: A szent *Mauricius* és *Lázár* rendből: *Besso* Marco, az ipar és kereskedelmi tanács tagja, a *commandeur*,

d'Arcona Allexandro és Lattes Elia a tiszti jelvényt, de Cammondó Izsák és Mózes grófok Párisból, továbbá Arbib Giacomo hadügyministeri osztályfőnök a lovagi jelvényt kapták. Az olasz koronarendből Allatini Salamont, a marseillei jótékonyági egyesület elnökét a com-mandauri, de Venedetti Jakab, közmunkaügyi minist. osztályfőnököt, Montalcini Camillo tanárt, a képviselő-ház titkárát, Pincherle Salvatore tanárt, Dal Bechio Albert tanárt és dr. Castelnovo bárót a lovagi jelvényvel tüntette ki az olasz király.

— **Zsidó kir. biztos.** Victoria angol királynő az angol és portugál érdektérületek elválasztására L e y e r s o n Julian Johnt küldte ki királyi biztos minőségben.

— **Egy orosz menekülőről** megrázó történetet mond el a »Berl. Tagbl.«, mely a következő: Egy Gitel Fospe nevű asszony két, 4 és 6 éves gyermekével a Rhyland nevű gözösön Newyork felé utazott. Féluton lehetett, hogy kisebbik gyermeke hirtelen megbetegedett és az anyai gondosság minden kísérlete daczára meghalt. Az asszony emiatt nem tudott fájdalommal hová lenni, éjjel-nappal sirt, jajgatott gyermeke hullája mellett, míg a matrózok elvették tőle a kis elköltözöttet és annak rendje és módja szerint a tengerbe sülyesztették. A szerencsétlen anya azonban e látványtól *megrövellt*. A Rhyland kapitányának oltalma alatt megmaradt gyermekével ily állapotban érkezett Newyorkba, hol orvosi vizsgálatnak vetették alá és a visszatérő Rhylandon visszaküldték Európába. A szerencsétlen asszony, ki szívettepő hangon egyre holt gyermekét szólítja, 6 éves fiával együtt a napokban érkezett vissza Berlinbe. A rendőrség a Szt.-Erzsébet kórházba szállította az anyát, gyermekét pedig a városi szegénységi ügyosztály vette gondozás alá. Valószínűleg mindkettőnek még sokáig kell Berlinben maradnia, mert sem az örült anya, sem a gyermek nem tud illetőségi helyükről fölvilágosítást adni. Erre a megrázó kivándorlási történetre hivatkozva, azt kérdi az idézett lap: vajjon minő jelenetek játszódhatnak le Braziliában, hol a belga külügyminister hivatalos jelentése szerint az utóbbi időben szükségszenvedés és megerőltetés folytán száz meg száz európai bevándorlónak gyermeke lehelte ki ártatlan lelkét?

— **Az orosz zsidók bevándorlását** — azt jelentették e héten Konstantinápolyból — hogy a török kormány tiltotta. A konstantinápolyi angol követ evvel szemben azt sürgönyözte Salisbury angol minis-terelnöknek, hogy a porta egészségügyi okokból s nem csak az orosz, de ellene van általában mindennemű t o m e g e s z s i d ó b e v á n d o r l á s n a k, e g y e s e k e l ő t t azonban nem zárja el az ország határát. Azóta a nagyvezér is kijelentette, hogy a bevándorlók szegény volta jelenleg fenyegeti Konstantinápoly egészségügyi viszonyait, s a tilalom tisztán egészségügyi, nem pedig felekezeti, vagy nemzetiségi okok folytán kelt.

— **Alexandriában** szintén sok orosz menekülő szállt partra. A számukra indított gyűjtések 5000 font sterlinget eredményeztek. Az összeget nem kizárólag kisebb segélyezésekre fordítják, hanem Abukirban földet is vásárolnak belőle, melyen gyarmatot szándékoznak létesíteni.

— **Vérvád a keresztények ellen.** Chinában az elvakult tömeg a keresztényeket nézi — zsidóknak. Ugyanoly mód kení rá a vérvád képtelen vádját, mikéntha itt élne ezen a mi világrészünkön, sőt még a sajtóban is utánozza a közelfekvő példát. Persze ott is *tervszerűen* csinált az egész mozgalom, melynek éle az európaiak ellen irányul. A mi sajtónk nem igen veszi számon az egész dolgot, de mi tanulság kedvéért nem mellőzhetjük a tények elmondását. A legujabb ilyen vérvád-természetű zavargás Ischangban játszódott le szeptember 2-án. A vezetők a tömeget úgy uszították az európaiakra, hogy a franciscanus apácák kolostorában e'helyeztek egy csecsemőt s mánap azt híresztelték városszerte, hogy az apácák úgy lopták azt. Az így fel-dühösített tömeg nyomban ostro n alá vette a kolostort, s az apácák egy mellékajton kénytelenek voltak a folyóra menekülni, honnan a »Paohua« földézetére szállították őket. A zavargók erre több helyen petroleummal fölgyújtották a kolostort. A hatóság közbelépett ugyan, de nem a főmotorokat fogta el, hanem azokat, kik az égő épületből egyet-mást elcipeltek. Hankowban, Nankinban is igen izgatott a hangulat. Wochangban a katolikus és londoni missionáriusok házaiba fenyegető leveleket dobáltak. Nankinból a missionáriusok már el is készülnek utazni, mert az ottani antikezserény szenny-lapot, mely a keresztény missionáriusokat és különösen a katolikusokat a legkegyetlenebb vádakkal illeti, több ezer példányban osztották szét a tudosok közt, akik a három éves vizsgálatokra odaérkeztek. Ez a szenny-lap, mintha csak modern antiszemita ujság volna, többek közt ezt írja: »Tientsinben a keresztények egyre-másra elcsalogatták a kis gyerekeket, hogy kivágyják szemeiket és sziveiket. Hogy a nép ennek tudomására jutott, szétrombolta a külföldiek házaikat. E házak belsejében aztán elcsalogatott fiúk és leányok hulláiból egész rakásokat találtak. E tények minket kínaiakat tegyenek előrelátókká, hogy a jövőre az ilyen veszedelmeknek elejét vehessük. Szív és kéz egyesüljön a baj eltávolítására, mielőtt otthonossá válnék.«

— **Keresztény papok az orosz zsidók javára.** Toledoban (Éjszak Amerika Ohio állam) a múlt hó derekan az első baptista templomban tartott gyűlésen Bacon, Beysey és Porley lelkészek meleg felszólalásai után, pénztárnokot választottak az orosz menekülők számára megindított gyűjtések kezelésére. A felszólalók egyike többek között így nyilatkozott: »A menekülő orosz zsidókat szívesen kell látnunk és rendelkezésükre kell bocsájtanunk pénzünket és segítségünket, mert sohsem lesznek terhünk, hanem minden országban a jólét forrásaiává válnak.«

— **A »Bnei B'risz» páholyok Keleten** öten vannak u. m. a Jerusoláim páholy Jeruzsalembe, a Palesztina páholy Jaffaban, az Arsei-Levanon páholy Beyruthban, a Maimonides páholy Cairoban és az Elijahu-Hannovi páholy Alexandriában.

— **A Szibériába száműzött zsidók családjai** — az orosz kormány ezt e tragikomikus intézkedést hozta legutóbb — ezentul nem fognak a család-fő keserves sorsában osztozhatni, ha nem vele egyidejűleg mennek a száműzetésbe. Az atyuska birodalmában is úgy cselekszenek, mint az egyszeri király, aki az élethossziglanra ítélt bűnösök büntetését fel-emelte fejenkint egy-egy évvel.

— **A Schneider uram rovása.** Az osztrák antiszemita képviselők a minap gyűléseztek, mely alkalmalmmal a hírhedt Schneider azt a kijelentést tette, hogy a szabadelvű főnemesség tagjai között is vannak olyanok, akik már loptak. A gyűlés több tagjai erre Dubsy gróf nevét hangoztatták, ki ez esetről értesülvén, a szintén jelen volt Lichtenstein herczegtől kért elégtételt, mert Schneider vonni kérdőre: méltóságán aluli dolognak tartotta. — Krausz lovag és Pernerstorfer osztrák képviselők azt kívánták a Steinwender klubtól, melynek tagjai voltak, hogy Fürnkranz és Kaiser képviselőket zárja ki kebeléből, mivel Schneider szavazólap hamisítása ügyében a Plener által ajánlott rosszaló nyilatkozat ellen szavaztak. A klub tudatta, hogy az ügyet elejtettnek tekinti, miután Fürnkranz és Kaiser tiltakoznak az ellen, mintha a Schneider-ügyben történt szavazásuk ennek eljárását helyeselné; ők azt nem kevésbé kárhoztatják, mint az egész kör. — Krausz és Pernerstorfer, mert a kizárás nem történt meg, kiléptek a klub tagjai sorából.

— **Az olasz szabadkőművesek nagymestere** a napokban Europa valamennyi páholyának nagymestereihez körlevelet intézett, melyben ezeket az orosz zsidók mellett való tevékeny munkálkodásra hívja fel. —

— **Érdemrend adományozás.** Spitz Armin, brünni nagyiparos spanyol államkonzulnak a spanyol regenskirálynő az Izabella-rend érdemjelét adományozta. E kitüntetéssel Spitznek alkonzuli tevékenysége az osztrák spanyol kivitelnek általa történt fejlesztése, valamint a spanyol kárvallottak javára általa indított eredményes gyűjtés egyaránt elismerést nyert.

— **Rotterdamban** f. hó 1-én új zsinagógát adtak át a használatnak. A régi 200 évvel ezelőtt épült, mely a Boompigsi rakparton áll, már nem volt képes a hívőket befogadni.

— **Heti krónika az antiszemitizmusról.** A németországi anti-antiszemita egyesület tagjainak kívánságára az egyesület titkára Gräbner evang. lelkes elhatározta, hogy »Mitheilungen aus dem Vereín« czímen heti lapot ad ki. A mutató számban Gräbner kijelenti, hogy a »Mitheilungen« az egyesületnek nem hivatalos organuma, s nem is akar az lenni; a vállalat szándéka a lappal mindössze az, hogy »föltétlenül megbízható tényekkel« szolgáljon az antiszemita táborából. A mutatóba szétküldött szám jól megrostálva összefoglalja a legújabb »stikli«-ket, melyek az antisemita világban játszódtak le és ezenfelül általános érdekű, de az antiszemita mozgalmakkal kapcsoltan álló közleményeket tartalmaz.

Dr. POLLAK SIEGFRIED

a pesti izr. kórház volt alorvosa

lakik november 1-től

Teréz-körút 32. szám.

Fogorvos BARNA Budapest, IV. kerület
váci-utca 24. szám. Rendel 9—5 óráig.

Ifjabb Nagel Ottó könyvkereskedésében Budapest, (Museum-körút a Nemzeti színházban) megjelent és kapható:

Általánosan engedélyezve a m. kir. közokt. Ministerium 2582/91 számú rendeletével.

- Horváth F. és Juhász Gy.** Módszeres tornatanítás. I. Népiskolai tornagyakorlatra. Ára . . . —.40
- Barna J.** Népiskolai földrajz. I. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.20
- Barna J.** Népiskolai földrajz. II. rész a népiskolák V. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.20
- Barna J.** Népiskolai földrajz. III. rész a népiskolák VI. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.40
- Barna J.** Magyarország története, párhuzamosan alkotmányunk vázlatával és főbb világesemények függelékével az újabb miniszteri tanterv alapján Ötödik kiadás Kemény kötésben. Ára . . . —.30
- Virág József és Walter K.** Népiskolai számtan. I. rész a népiskolák II. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.15
- Virág József és Walter K.** Népiskolai számtan. II. rész a népiskolák III. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.20
- Virág József és Walter K.** Népiskolai számtan. III. rész a népiskolák IV. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.20
- Virág József és Walter K.** Népiskolai számtan. IV. rész a népiskolák V. és VI. osztálya számára. Kemény kötésben. Ára —.40
- Schwartz M.** Az egyenletek megfejtése népszerű módon a népiskolák V. és VI. osztályai és polgári iskolák számára —.40

A tisztelt igazgatóságoknak és hittanító uraknak kik ezen könyveket iskolákban tankönyvül használni óhajtják, kívánatra szívesen küld a kiadó ingyen tisztelet példányokat.

Univ. Med. Dr. **RENNER**
vizgyógyintézete

Budapest, VII., Valero-utcza 4. sz.

Az intézet, (mely az 1872-iki év óta) fennáll, a Hidrotherapia minden modern eszközeivel van ellátva. Ugyanott a természetszerű kezelés mellett sikerrel gyógyíthatók:

1. **A különféle hátgerinez és ideg-bajok, Hysteria, Hypochondria, Melancholia, álmatlanság, fejfájás stb.**

2. Szédülés, vértorlódás, vérszegénység, hőség-zavarok, **nemi bajok** és **általános gyengeségek**, midőn ezek minden egyéb szer hatásával daczolnak.

3. Gyomorhúrur, székrekedés, a belek renyhése, puffadtsága, hasbéli pangása stb.

4. Rheumás bajok.

Télen igen ezélszerű berendezés.

Árak mérsékeltek. Prospectus kívánatra.

Benlakók és bejárók felvétetnek.

TELEFON 1049. 24-4

EGYESÜLT KEZTYÜGYÁR
FEHÉR és HENDL

Budapest, **Andrássy-ut 30. szám.**

10-7

Fiók üzletek:

Andrássy-ut 11. és 37. sz.
Koronaherceg utca 5. szám.

Ajánlják dúsan felszerelt raktárukat és a legjobb minőségű acél és ruganyu sérvkötőket, továbbá hassérvkötők ruganyuharisnya, irigateur, szenzor szarvasbőr párna, nadrág és takarókban. Sérvkötők acél rugóval 2 frttól 6 frtig. — Nagy raktár a legfinomabb francia és amerikai különlegességekben úgy mint ruganyu és halhályagban 2 frt, 4 frt és 6 frt tucatonként. Megrendelések a legpontosabban eszközöltetnek.

BUTOR

részletfizetésekre

Ehrentren és Fuchs testvéreknél kapható

Andrássy-ut 41. sz.

5-1

Minden
VÉGELADÁST

felülmul olcsóságban

saját gyártmányunk.

Árjegyzéke:

1 drb creton paplan	— — — — —	1.70
1 » vörös nouge paplan	— — — — —	2.—
1 » satin cachemir paplan	— — — — —	3.40
1 » atlasz cachemir paplan	— — — — —	4.50
1 » atlasz paplan	— — — — —	8.50
1 » tengerifü matracz	— — — — —	3.50
1 » tengerifü matracz 3 részben	— — — — —	4.50
1 » lószőr matracz	— — — — —	10.—
1 » lószőr matracz 3 részben	— — — — —	14.—
1 » ruganyos ágybetét	— — — — —	10.—
1 » ruganyos matracz	— — — — —	14.—
1 » szalmazsák	— — — — —	2.—
1 » ablak tunisz-függöny	— — — — —	2.80
1 » asztal, 2 ágyterítő ripsz	— — — — —	3.60
1 » asztal- 2 ágyterítő bouret	— — — — —	7.—
1 » asztal- 2 » » prima	— — — — —	9.50

Szőnyegek dus választékban, méterje 24 krtól feljebb

GICHNER SIMON ÉS FIA

paplan és matracz-gyárosok

Budapesten, VII., Erzsébet-körut 22. sz.

Kereskedők előnyben részesülnek.

Legujabb szabadalmazott

CLOSETT-ÜLŐK

önműködő záróval, emailirozott, öntött vasból való csészével, megakadályozzák a **légvonatot** és **ártalmas kigőzölgéseket**, melyek által a betegségek leginkább bekövetkeznek. — Áradarabonkint fényezett ülődeszkával 10 frt, fényezettlen 9 frt. — Szétküldés utánvétellel. — Sok ezer már sikeresen van használatban

WOLFSONA

budapesti vasbutorgyáros raktárából

(*Dorottya-utca 2. sz.*)

Kohn Arnold

gazdag sirkőraktárát
(Váci-körut 14, szemben az Andrássy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sirkőállítás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért kezesedik a cég jó hírneve.

— Szombaton és ünnepnapokon zárva. —